

Ankara'da politik bir dava başlıyor. Sorumlu savcı bu davanın "asrın davası" olacağını söyleyerek övünüyor. Gerçekten de eşine ender rastlanır bir davayla karşı karşıyayız. Bir benzerini daha bulabilmek için hukuk tarihi sayfalarını acaba ne kadar geriye çevirmek gerekiyor?

Sanıklar, Kutlu ve Sargın'ın yanısıra onları savunmak isteyen iki avukat ve daha on iki Türk yurttaşı. Ancak sözkonusu olan yalnızca on altı kişinin kaderi değildir. Bu davayla insan haklarına saygı duyan herkese meydan okunuyor.

insan hakları fikri, demokratik devlet şekillerinin gerçekleştirilmesiyle çok yakından bağlıdır. Magna Karta, Fransız Devriminin İnsan ve Yurttaşlık Hakları Bildirisi, ve 1948 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi mutlak hükümdarlıktan demokratik cumhuriyete ve halkın egemenliği ilkesine giden yolun kilometre taşlarını oluştururlar. Türkiye, halkın egemenliği ilkesini daha 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile kabul etti. Ancak bugün bile demokrasinin gerçekleştirilmesi büyük kişisel fedakarlık isteyen bir ödev olarak kalmaya devam ediyor.

12 Eylül askeri darbesinden üç yıl sonra iktidara gelen Başbakan Özal, Türkiye'de demokrasiye geçildiğini ve insan haklarına saygı gösterildiğini iddia ediyor.

1987 yılının Kasım ayında askeri darbeden beri Avrupada siyasi mülteci olarak bulunan iki politikacı, Dr. Nihat Sargın (Türkiye İşçi Partisi genel sekreteri) ve Haydar Kutlu (Türkiye Komünist Partisi genel sekreteri) Başbakanın bu sözlerini ciddiye alarak/her burjuva demokrasisinde geçerli olan hakları ve özgürlükleri kendileri ve temsil ettikleri politik görüşler için talep etmek amacıyla Türkiye'ye geri döndüler.

Bu iki politik lider Ankara Esenboğa Havalanında gözaltına alındılar ve on dokuz gün boyunca sorguya çekildiler, işkence gördüler. Bundan sonra tutuklandılar. Bu uygulama, yürürlükte olan ve askeri dikta tarafından hazırlanmış olan Anayasaya göre bile kanunlara aykırıdır ve Anayasanın ihlâli demektir. Çünkü bugünkü Anayasanın 19. maddesi, gözaltına alınan kişilerin en fazla on beş gün sonra bir yargıç önüne çıkarılmalarını emreder.

Kutlu ve Sargın'ın gözaltına alınması, gerek Türkiye'de, gerekse yurtdışında bütün parti sınırlarını aşan bir tartışma başlattı. Tutuklamadan hemen sonra, 19 Kasım'da, Avrupa Parlamentosu bir karar alarak bu iki politikacının hemen serbest bırakılmalarını ve kendilerine serbestçe politik faaliyet hakkının sağlanmasını istedi. Türkiye'de her iki sosyal demokrat parti, SHP ve DSP, şiddeti reddeden bütün politik akımlar için özgürce örgütlenme hakkı istediklerine işaret ettiler. Avrupada bir çok tanınmış şahsiyet bu iki politikacının serbest bırakılması talebini desteklediler.

Seçimlerden sonra kurulan Özal hükümetinin adalet bakanı Oltan Sungurlu şöyle diyor: "Genel af çıkarılması, idam cezalarının, Türk Ceza Kanununun 141, 142. ve 163. maddelerinin kaldırılması için şu an bir çalışma yok. İleride olur veya olmaz."

Bu açıklama şunu gösteriyor: Eğer Türkiye'deki ve Avrupadaki demokratik kamuoyu ilgisini bu dava üzerinde toplarsa,

Türkiyede 141., 142. ve 163. maddelerin kaldırılması için bakanın sözkonusu ettiği çalışma pekala yapılabilir. Bu dava etrafında yürütülecek mücadele, pekala Türkiyede de "fikir suçu"nun tarihe karışması sonucunu getirebilir. Demek ki, herşey insan hak ve özgürlüklerine sahip çıkanların ortak çabalarına bağlıdır.

İşkence ithamları temelsiz midir?

Resmi çevreler Türkiyede işkence yapıldığını reddediyorlar. İspatlanmış işkence olayları "tek tek görevlilerin keyfi davranışları" olarak değerlendiriliyor ve bu gibi kişilerin cezalandırıldığı iddia ediliyor. Gerçek durum daha yakından gözden geçirildiğinde sorumluların öne sürdükleri bu iddiaların tutarlı olmadığı görülüyor.

Askeri darbeden bu yana yedi yıl, ilk özel hükümetinin kurulmasından bu yana da dört yıl geçti. Buna rağmen Türkiyede sistematik işkence polis sorgulamasının vazgeçilmez bir parçası olmaya devam ediyor. Bu durum, Amnesty International ve Helsinki Gözlemci Grubu gibi saygın örgütler tarafından da saptanıyor. Ankaradaki hükümetin en sadık destekçileri arasında olan Reagan yönetimi bile Şubat 1988'de yayınlanan "İnsan Hakları Raporu"nda Türkiyede "sistematik işkence" yapıldığını belirtiyor. Bu raporda işkence olaylarının çoğunun gözaltına alındıktan hemen sonra, tutuklama kararından önce yer aldığı ifade ediliyor.

İşkence ithamlarının yerinde olup olmadığının anlamlı bir şekilde tartışılabilmesi için işkencenin ne olduğu konusunda bir fikir birliği gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerin 10.Aralık 1984 tarihindeki Genel Kurul oturumunda kabul edilen "İşkence Konvansiyonu"nun 11. maddesi işkencenin tanımını şöyle yapıyor:

"İşkence, eğer bir kamu görevlisi tarafından veya resmi yetkiyle hareket eden bir başka kişi tarafından, bunların emriyle, bunların onayıyla veya göz yummasıyla; bir kişiden veya bir üçüncü kişiden zorla bir ifade veya bir itiraf elde etmek için; bu kişiyi, bu kişinin kendisi veya bir üçüncü kişi tarafından gerçekten veya muhtemelen işlenen bir suç nedeniyle cezalandırmak için, bu kişi veya bir üçüncü kişiyi yıldırım veya zorlamak, veya herhangi bir başka küçük düşürme amacını taşıyan kovuşturmayaya uğratmak için bu kişiye kasten ağır bedensel veya manevi acı verilmesi, veya yaralanması, eylemidir." (Türkiye, bu konvansiyonu 1988 yılının başında imzaladı, ancak onaylamadı.)

Birleşmiş Milletler İşkence Konvansiyonundaki bu tanımlı Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kısa bir süre önce açıklanan bir kararı ile karşılaştırmak ilginç olacaktır. Burada siyasi polisin iki memuru, Ali Kaymakçı ve Mustafa Özcihan yayımcı Ayhan Sarıhan'a sorgulama sırasında işkence yapmakla suçlanıyorlardı. Şahitlerin ifadelerine rağmen işkence sanığı iki polis için beraat kararı veren yargıç Karahan, "basit dövmenin işkence sayılmadığı"na işkence diyebilmek için en az on-onbeş günlük doktor raporu alınması gerektiğini açıkladı (Cumhuriyet, 30.12.1987).

Kısa bir süre önce de cumhurbaşkanı Evren işkenceyi kendi açısından tanımladı. Durumlarından şikayetçi olan köylülere şöyle dedi: "İşkence nedir biliyor musunuz? Adamı bağlarlar, sonra da elektrik verirler."

Bazen sorumlular bütün çabalarına rağmen bir işkence olayını, özellikle eğer işkence gören işkence sırasında

ölmüş ise, gizleyemiyorlar. Ancak böyle bir durumda da işkenceciler kendilerinin cezadan kurtarılması için her çareye başvurulacağından emin olabilirler. Siyasi polisin namli memuru Mustafa Haskırış'ın durumu buna örnektir.

Bir çok politik tutuklu Mustafa Haskırış'ı işkenceci olarak teşhis etmişlerdi. Mustafa Haskırış buna rağmen cezalandırılmamıştı. Sonunda Mustafa Haskırış'ın tutuklu Zeynel Abidin Ceylanı işkence altında öldürdüğü ispatlanınca, Mustafa Haskırış öndört yıl hapis cezasına çarptırılmak zorunda kalındı. Şimdiye kadar bir işkenceciye verilen en ağır cezalardan biri budur. Böylece adaletin yerine getirildiği sanılmasın.

Çünkü mahkeme, kararın açıklanmasından bir hafta önce sanığın serbest bırakılmasını kararlaştırmıştı. Sanık hapisten çıktı ve polis memuru sıfatıyla "görevinin" başına döndü. Aynı zamanda pasaport almak için başvuran Haskırış'a derhal pasaport verildi. Böylece namli işkenceci, kararın açıklanmasından bir kaç gün önce elini kolunu sallaya sallaya Türkiyeyi terk etti.

Sargın ve Kutlu, ağır işkence gördüklerini defalarca vurguladılar. Bu işkencelerdeki yöntemlerin askıya alma, elektrik verme, cinsel organları hedef alan işkenceler olduğunu açıkladılar. Ayrıca bilinmeyen bazı ilaçların iğne ile vücuda verildiğini de söylediler. Amnesty International bu açıklamalarla ilgili olarak "acil çağırısı" yayınladı. Türkiyede bir çok aydın işkence ithamlarının incelenmesini talep etti. Buna rağmen savcılık tarafından başlatılan "tahkikat" bir süre sonra durduruldu.

Bütün diğer işkence olaylarında olduğu gibi, hükümet bu ithamları da reddediyor. Ancak bugüne kadar ikna edici cevaplandırılmayan sorular var.

- 1.) Neden bu iki politik lider, anayasa ihlal edilerek 19 gün dış dünyadan tamamen izole edildiler?
- 2.) Neden Avrupa Parlamentosunun milletvekilleri bile, Sargın ve Kutlu ile konuşma izni alamadılar ve onları sadece bir camın ardından görebildiler?
- 3.) Neden özal hükümeti, Kutlu ve Sargının sorgulamaları bitmeden Avrupa işkenceyi önleme Konvansiyonunu imzalamamakta direndi?
- 4.) Nasıl oluyor da tutuklular haftalarca avukatlarıyla görüştürülmeden sorguya çekilebiliyorlar? Bu uygulama faşist rejimlerin sorgulama yöntemlerini anımsatmıyor mu?
- 5.) işkence altında alınan ve daha sonra reddedilen ifadeler, nasıl oluyor da mahkemelerce değerlendiriliyor?

özal hükümetinin bu sorulara ikna edici yanıtlar verememesi anlamlıdır. Sargın ve Kutlu tarafından ifade edilen işkence ithamları çürütülememiştir.

iddianame kaba bir antikomünizme dayanıyor!

Kısaca 14 Mart 1988'de savcılık tarafından açıklanan iddianame üzerinde duralım. Bu belgede Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) programının bir analizini ve bu analize dayanarak söz konusu partinin yasalara neden aykırı olduğunu açıklanmasını bekleyenler, hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Belli ki, savcı TBKP'nin görüş ve

Sargın &
Kutlu
raporu

önerilerini değerlendirmekten kaçınıyor. 4

Aşağıdaki alıntının da gösterdiği gibi savcı Türkiye Birleşik Komünist Partisi program taslağının tarihsel açıdan TKP ve TİP'in programatik fikirlerinin gelişmiş biçimi olduğunu kabul ediyor:

"Yasadışı TKP ve TİP Programlarının müşterek düşüncesini sanık Nabi Yağcı ve A. Nihat Sargın'ın yurt dışında kurmayı tasarladıkları ve birleşik ortam içindeki TBKP programında görmekteyiz" (iddianame S.47)

İddianame bu tespitten öteye gidemiyor. Belli ki savcılık TBKP program taslağını hukuki açıdan tartışmayı göze alamamış. Bunun yerine komünizm hakkındaki kendi görüşlerinden yola çıkmış. Daha baştan üç tez ileri sürüyor: Birincisi, bütün komünist partileri özdeştir, ikincisi, bütün komünist partileri aynı "marksist-leninist devlet düzeni"ni kurmayı hedefler ve üçüncüsü bu devlet düzeni genel olarak demokratik bir devlet düzeniyle ve özel olarak da Türkiye Cumhuriyeti anayasası ile bağdaşmaz.

TBKP program taslağında dile gelen şu marksizm anlayışı bilinçli olarak görmemezlikten geliniyor:

"Parti, marksist teorinin gelişmesinde süreklilik ve yenilenmenin içiçe geçtiğini, marksizmin toplumsal pratiğin yarattığı deneyim zenginliğine, geçmişin kültür mirasında ve günümüzün insan düşüncesinde değerli herşeye açık olduğunu vurgular." (TBKP Program Taslağı, S. 66)

Savcı, mahkumiyet istediğini haklı gösterebilmek için, sanık mahallinde oturan komünistlerin fikirlerinin yerine kendi kafasındaki önyargıları yerleştiriyor. Diğer bir şekilde ifade edersek: TBKP program taslağı davada bir rol oynamıyor. Sargın ve Kutlu'nun kendilerinin komünist olduklarını ve Marks, Engels ve Lenin'in fikirlerini benimsediklerini açıklamaları yeterli sayılıyor. Savcı bu somut partinin yasalara aykırılığını, bu somut kişilerin suç işlediklerini ispat etmek zahmetine katlanmıyor. Kutlu ve Sargın'ın komünist olduklarını "ispat etmekle" görevini yaptığını sanıyor (bu da, Kutlu ve Sargın ta baştan beri komünist yöneticiler olduklarını açıklamış olduklarına göre, büyük bir marifet sayılmaz).

Bu meyanda ortaya dökülen antikomünizmin ilkelliği dikkate değer. Savcılığın komünizmi karakterize etmek niyetiyle öne sürdüğü fikirlerden bir kaç alıntı yapalım:

"Komünizmin prensibi, bizimle beraber olmayana ölümdür, orta yol yoktur." (iddianame, S. 16)

"Kabiliyetli, girgin ve müteşebbis olan herkes onlara göre faşisttir. Ölmesi gerekir." (iddianame, S. 16)

Komünist partisinin yasaklanmasına gerekçe olarak şunlar da öne sürülüyor: "Yine Türk Halkınca, bu yasal olmayan parti programının kabul edilmeyişinin düşünülmesi olayıdır." (İddianame S. 46) Burada "yoruma gerek yok!" demekten başka çare kalmıyor.

TBKP'nin programatik fikir ve politik açıklamalarını tartışmaktan çekinmesi, savcılığın konumunun zayıflığını ortaya koyuyor. TBKP'nin iddia edildiği gibi demokrasi düşmanı olduğunu ispat etmek ellerinden gelmiyor. Bunda

şavaşacak bir şey yok. Türkiye Birleşik Komünist Partisinin program taslağında yer alan şu tespitler karşısında böyle bir tez nasıl savunulabilir?

"Ülkemizde demokratik bir rejimin kurulması, demokratik gelimenin sürekli kılınması, askeri darbelerle kesintiye uğramamasının güvence altına alınması, içinde bulunduğumuz dönemin başlıca sorunudur. Demokratik rejim, parlamentonun özgür iradesine dayanması ve en üst organ olması, temel hak ve özgürleklerin eksiksiz sailanması, özgür politik yaşamın ve demokratik katılımın gerçekleşmesi demektir. Böyle bir rejim ancak barışın korunduğu ve ulusal egemenliğin güçlendiği koşullarda kurulabilir." (TBKP Program tasarısı, S.36)

Ve devamla:

"Barış ve Demokratik Yenilenme Programı, emekçilerin derin sosyal sorunlarına, hemen bugünden, henüz kapitalizm çerçevesinde olanaklı ilk ekonomik, iç ve dış politik çözümleri getirme programıdır." (TBKP Program Tasarısı, S.34)

"Barış ve Demokratik Yenilenme Programı halkın özgür iradesiyle demokratik bir şekilde oluşacak parlamentonun politik sistemde en üst organ olduğu, halkın demokratik yığın örgütlerinin aktif katılımını dayanan demokratik bir rejim kurma programıdır. Bu program Kürt ulusal sorununa demokratik, adil ve barışçı bir çözüm getirme programıdır. Demokrasinin kazanılması, emekçilerin sosyal sorunlarının çözümünün, ekonomik gelişmenin iç politik önkoşuludur." (TBKP Program Tasarısı, S.35)

Program Tasarısında yapılan bu açıklamalar karşısında "bir diktatörlük kurmak isteme" suçlamaları nasıl gerekçelendirilecek?

Adalet ilkelerine uygun bir davadan söz edilebilir mi?

Kutlu ve Sargın hakkında açılan davaya Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinde bakılacak. Devlet güvenlik mahkemeleri özel mahkemelerdir. Bu mahkemeler daha yetmişli yıllarda kurulmuştu. Ancak daha sonra anayasa mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunarak kaldırıldılar.

1980'deki askeri darbeden sonra generaller devlet güvenlik mahkemelerini kendilerinin hazırladıkları 1982 anayasasına dayanarak yeniden kurdular. Anayasa mahkemesinin daha önceki kararının da ispat ettiği gibi, devlet güvenlik mahkemelerinin bağımsızlığı hakkında en azından ciddi kuşkulara yer vardır. Özellikle iki noktanın altını çizmek gerekiyor: Birincisi: Bu mahkemeler askeri yönetim tarafından kurulmuş olduğundan o zamanki iktidar sahipleri kendi fikir ve görüşlerine uygun hakimleri tayin etme fırsatını buldular. Olağan mahkemelerde bu çeşit keyfi tayinler mümkün olamazdı. İkincisi: Devlet güvenlik mahkemelerinde mahkeme heyeti genellikle üç hakimden oluşuyor. Bu üç hakimden bir tanesi yasaya göre (hukuki eğitim görmüş) bir subay. Bu hakim subay hakim sıfatıyla verdiği kararlarda üstlerinin emirlerine bağlı değil. Ama yine de bu askeri hakimleri etki altına almak için bir çok yol ve araçlar mevcut. Bir subay olarak bütün kariyerinin askeri makamların kararlarına bağlı olması bile son derece kuşkulu bir durum yaratıyor.

~~Askeri yönetimlerin askeri mahkemelere kanun dışı~~

Askeri yönetimlerin askeri mahkemelere kanun dışı müdahaleleri bir dizi örnekle belgelenmiş bulunuyor. Yukardan gelen bu çeşit baskılara boyun eğmedikleri için istifa etmek zorunda kalan subayların açıklamaları da kamuoyunca biliniyor. Bütün bu nedenlerle mahkemenin şu veya bu şekilde etki altında kalması tehlikesi mevcuttur.

Bir diğer son derece düşündürücü nokta savunma hakkı ile ilgilidir. Daha şimdiden, mahkeme başlamadan, olumsuzluklar görülmektedir.

Sargın ve Kutlunun yanısıra iki avukat, Atilla Coşkun ve Rasim Öz aleyhine de dava açılmış bulunuyor. Bu iki avukat geçen Aralık ayında göz altına alınıp uluslararası protestolardan sonra tekrar serbest bırakılmışlardı. Atilla Coşkun Türkiye Komünist Partisinin üyesi olmakla suçlanıyor. Rasim Öz ise "suç teşkil eden bir eylemi övmüş olmak" suçlamasıyla sanık sandalyesine oturtuluyor. Bilindiği gibi, Rasim Öz iki genel sekretere "demokrasi için mücadelenize saygı duyuyoruz" diye seslenmişti. Yine generaller tarafından yapılmış olan yeni bir kanuna göre bu iki avukat aynı konuda aleyhlerine dava açıldığı için Kutlu ve Sargının savunmasına katılamayacaklardır.

Bu yöntemle mahkeme avukatları dilediği gibi savunma dışında bırakma imkânına sahip. Avukatlar her an sanık sandalyesine oturtulmak tehlikesiyle karşı karşıyalar. Bu durumun savunma için sürekli bir tehdit kaynağı oluşturduğu açıktır. Rasim Öz ve Atilla Coşkunun aleyhlerine dava açılmış olması bu tehlikenin son derece somut bir tehlike olduğunu ispat etmektedir.

"Yapılan herşey yasalara uygundur"

Avrupa Parlamentosu ve Amnesty International daha 19 Kasım 1987 tarihinde, yani Kutlu ve Sargının gözaltına alınmasından bir kaç gün sonra, iki liderin hemen serbest bırakılmasını talep ettiler. Hükümet yetkilileri bu tür bir taleple karşılaştıkları zaman beylik bir cevap veriyorlar: Yapılan herşey Türk Yasalarına göre yapılmaktadır. Türk yasaları da komünistlerin hapse atılmasını öngörüyor. Hükümet tarafından öne sürülen bu savunma ne ölçüde geçerli?

Türk yasalarının komünistleri (ve savcılar tarafından "komünist" ilan edilen herkesi) adi suçlularla aynı kefeye koyduğu şüphesiz doğrudur. Ancak burada şunu sormak gerekir: Bu tür yasalar adaletin temelini oluşturabilirler mi? Unutmayalım ki, bu tür bir hukuk anlayışı, faşizm deneyiminden bu yana uluslararası topluluk tarafından reddediliyor. Eğer hükümetin yukarıdaki savunmayı dayandırdığı hukuk anlayışı doğru olsaydı, Nazilerin işledikleri cinayetler karşısında da ses çıkarmamak gerekirdi. Çünkü Nazilerin bütün uygulamaları o tarihte yürürlükte olan yasalara uygundu. 10 Aralık 1948 tarihinde açıklanan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi de işte bu yüzden yayınlanmadı mı?

Türkiye de gerek Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunu imzalamakla, gerekse özal hükümetinin sık sık tekrarlanan açıklamalarıyla şu veya bu devlet tasarrufunun yasallağını belirleyen tek kıstasın Türkiye Cumhuriyeti yasalarının olamayacağını kabul etmiş oldu. Asıl sorulması gereken şudur: Mevcut yasalar insan haklarının korunmasını

sağlıyorlar mı, sağlamıyorlar mı? "Yürürlükte olan yasalara" dayanmak, ancak bu yasalar insan haklarının korunmasını güvence altına alıyorsa meşru olabilir.

Üstelik hiç de küçümsenmeyecek sayıda Batı Avrupalı hukuk bilgininin ilgili Türk kanunlarının ve yine bunlara dayanan mahkeme kararlarının insan haklarıyla bağdaştırılamayacağını saptamaları bu noktada insan haklarını esas almayı büsbütün zorunlu kılıyor.

örneğin 20-29 Kasım 1987 tarihlerinde Pariste toplanmış olan "Türkiyenin Dostları" isimli uluslararası kongre Danimarkalı Profesör Erik Siesby'nin önerisiyle kabul edilen bir kararda şu tesbiti yapıyor:

"Türk Ceza Yasasının bir dizi maddeleri Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunun 9., 10. ve 11., Birleşmiş Milletler Genel İnsan Hakları Bildirgesinin 18., 19. ve 20. maddelerinde dile gelen, fikir özgürlüğü, vicdan ve inanç özgürlüğü, görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı ve barışçı toplanma hakkı ve örgütlenme hakkıyla çelişki içindedir. Bu durum özellikle Türk Ceza Yasasının 140., 141., 142., 143., 158., 159. ve 163. maddeleri için geçerlidir. Söz konusu maddeler ya tamamen kaldırılmalı ya da değiştirilmelidir."

Bu değerlendirme Sargın ve Kutlunun Türkiyeye dönüşlerinde de önemli bir rol oynamıştır. Daha önceki yıllarda gördüğümüz çok sayıdaki komünist davalarının aksine Sargın ve Kutlu marksist fikirlerin yayılması için en ön saflarda çalıştıklarını inkâr etmiyorlar. Her ikisi de daha baştan iki yasaklanmış partinin genel sekreterleri sıfatıyla kamuoyuna seslendiler ve bu sıfatla Türkiyeye döndüler. Her ikisi de tamamen demokratik olarak nitelendirdikleri politik fikir ve eylemlerini açıkça kabul ediyorlar. Fakat aynı zamanda iddianamenin dayandığı kanunların genel insan hakları ve demokrasi ilkeleriyle bağdaşmadığına işaret ederek kendilerinin suçsuz olduğunu söylüyorlar.

Komünist hareketin yasaklanmasının tarihi

Başbakan özal ABD'nin Houston şehrinde düzenlediği basın toplantısında "141, 142 ve 163. maddeler Türkiyenin, Cumhuriyetinin kuruluşundan beri temel taşlarıdır" dedi. Oysa 141 ve 142. maddelerin Türk Ceza Kanununa girdikleri 23 Haziran 1936 tarihine kadar Türkiyede var olan yasa maddelerinde propaganda ve örgütlenme eylemlerini cezalandıran hükümler bulunmamaktaydı. Sol hareket bu tarihe kadar da ezilmeye çalışılmış, ama bu daha çok "Takrir-i Sükün" gibi özel yasalar ya da mevcut yazalara zorlama yorumlar getirilmesi aracılığıyla yapılmıştır.

23 Haziran 1936 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununun 141. ve 142 maddeleri 1930 faşist İtalyan Ceza Kanunu örnek alınarak hazırlandı. "Rocco Kanunlarının" 270 ve 272. maddeleri Türkiyeye ithal edildi. Bu maddelerin temelinde kişinin, devletin karışmayacağı hiç bir özelliği, düşüncesi olmadığına dair totaliter devlet anlayışı yatmaktadır. Devlete, kendisine muhalefet eden kuvvet zoruyla ezme olanağını veren bu maddeler hukuku da kaba kuvvet için düzenlemeler yapan bir kuruma dönüştürmektedir.

Eğer kısaca ifade etmek gerekirse, 141. madde, bir toplusam sınıfın diğer toplumsal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmayı, veya bir toplumsal sınıfı yok etmeyi, veya ülkede mevcut ekonomik ve toplumsal temel düzenlerden herhangi

birini devirmeyi amaçlayan örgütleri kurmayı yasaklıyor. 142. madde ise aynı amaca yönelik propagandayı yasak altına alıyor.

141 ve 142. maddeler Türkiye'ye ithal edildikten sonra 1938, 1946, 1949, 1951 ve 1983 yıllarında daha da sertleştirildiler. Bu değişiklikler İtalyan faşistlerini bile geri bıraktığımızı gösteriyor. 1951 yılında yapılan değişiklikle "cebir", yani zor kullanarak devirme şartı 141. ve 142. maddelerden çıkartıldı. Böylece zor kullanmadan, barışçı yollardan değişiklik isteyen örgütler de yasaklanan örgütler haline getirildi. Diğer önemli bir değişiklik ceza miktarıyla ilgili idi. Faşist İtalya'da bu maddeler çerçevesinde verilen en yüksek ceza 5-12 yıl hapis iken, Türkiye'de en yüksek ceza olarak idam cezası getirildi.

Böylece Avrupa Konseyi ve NATO üyesi olan Türkiye'de zor kullanmayan bir toplumsal muhalefetin yöneticileri idam cezasıyla tehdit edilmektedirler.

Türkiye'de yapılan değişiklikler sırasında 141. madde bütün dünyada eşine az rastlanan bir hukuki garabet haline getirildi. Bundan kastımız, bu maddenin biraz hukuk bilgisine sahip herkesi şaşırtacak suç biçimleri yaratmış olmasıdır. Yalnızca yukarıda tarif edilmiş biçimde bir örgütün kurulması değil, hatta bu örgütün kurulması için teşebbüse geçmek de (girişimde bulunmak) değil, böyle bir örgütün kurulmasına "tevessül etmek", yani bu yönde ne kadar küçük de olsa bir adım atmak dahi, örgüt kurmuş olanlarla aynı ölçüde cezalandırılmaktadır.

Bu durum pratikte şu anlama gelmektedir: Bir örgüt kurmak için girişimde bulunmuş olduğunuz ("teşebbüse geçmiş olduğunuz") ispat edilemese bile, yine de yasanın gösterdiği ağır cezalara çarptırılabilirsiniz. Bu şartlar altında savcıların nasıl istedikleri gibi at oynattıklarını tahmin edebilmek için insanın hayal gücünü fazla zorlamasına ihtiyaç yok.

141. ve 142. maddelerin diğer bir önemli özellikleri bu maddelerin belirsizliğidir. Son derece esnek kavramlar kullanılmaktadır. Öyle kavramlar ki, bunlar politik ortama göre çok farklı biçimlerde yorumlanabilirler.

"Bir toplumsal sınıfın diğer toplumsal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmak" ne demek? Söz konusu olan diktatörce bir hakimiyet mi? Yoksa demokratik bir hakimiyet de, yani seçmen çoğunluğunun desteğine dayanan bir hakimiyet de yasaklanmakta mıdır? "İktisadi ve toplumsal temel düzenler" denildiğinde ne anlaşılıyor? Bu düzenlerin demokratik çoğunluklara dayanarak değiştirilmesi de yasaklanıyor mu?

İşaret ettiğimiz belirsizlik istemeyerek veya yanlışlıkla değil, mahsus yaratılmış bir belirsizliktir. Böylece mahkemelerin farklı yorumlarıyla önceden kanun dışı sayılmayan eylemler daha sonra suç olarak ilan edilebiliyor.

Bu yöntemle 1980'deki hükümet darbesinden sonra Türkiye Barış Derneği, Türkiye Öğretmenler Derneği (TÖBDER), veya Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP) gibi darbeden önce legal olarak çalışmakta olan örgütler sonradan illegal örgütler olarak tanımlandılar ve bu örgütlerin yönetici ve üyeleri yukarıdaki kanunlara dayanılarak cezalandırıldılar.

Daha önce bahsettiğimiz Danimarkalı profesör Siesby de bu olguya işaret ediyor. 141. ve 142 maddeler hakkında şunları yazıyor:

"Bu maddeler ellili yıllarda sol politik eylemleri cezalandırmak için geniş ölçüde kullanıldılar. 1961 anayasasından 12 Eylül 1980'e kadar süren liberal dönemde ise bu tür eylemler ancak zora başvurdıklarında veya zor kullanmaya çağırdıklarında veya başka açıdan kanunsuz araçlara yöneldiklerinde kovuşturulmaya uğradılar.

1980 Eylülündeki hükümet darbesinden sonra ilgili maddeler geniş biçimde yorumlanmaya başladılar. Yeni yorumun geriye dönük olarak uygulanması sonucunda liberal dönemde kurulmuş ve çalışmaları hükümet darbesiyle son bulmuş olan bir dizi örgütün üyeleri 141. ve 142. maddelere dayanılarak mahkum edildi. Oysa faaliyet gösterdikleri dönemde bu örgütlere üye olmak suç sayılmıyordu."

Batı Avrupada eşi olmayan bir uygulama: Düşüncenin açıklanması suç sayılıyor:

"Toplumsal bir sınıfın diğer bir toplumsal sınıf üzerinde tahakküm kurması" için örgütlenmesini yasaklayan 141. madde ile bu yolda propaganda yapılmasını yasaklayan 142. madde, Türk yetkililerinin defalarca açıkladıkları "Batı alemine ait olmak" durumuyla tam bir çelişki içindedir. Çünkü bu maddeler, tümüyle bir düşüncenin açıklanmasını ve kolektif bir düşünce açıklama yolu olan örgütlenmeyi yasaklamak için kullanılmaktadır.

Batı Avrupadaki aksine Türkiyede fikir ve görüşler bir suç olarak ilan edilebilirler. "Cezalandırılması gereken" fikirler vardır. Türk hukukçusu Dr. Bülent Tanör bu konuda şöyle diyor: "Fikir suçu' deyiminden, bir dünya görüşünü, bir ideolojiyi, bir doktrini ya da herhangi bir fikri savunup yaymanın, başkalarına aşlamaya çalışmanın suç sayılmasını anlamak gerekir." (Dr. Bülent Tanör, Türk Ceza Kanunu 142. madde, düşünce özgürlüğü ve uygulama, Forum yayınları, İstanbul, Mart 1979, S. 72)

Peki, Avrupa ülkelerinde bu tür suçlar var mıdır? ABD, İngiltere, Fransa, Federal Almanya, İtalya, İsviçre ve Belçika hukuklarını bu açıdan taramış olan Türk hukuk adamlarından Bülent Tanör, bir görüş ya da düşüncenin açıklanıp savunulmasının ve yayılmasının Batı hukukunda yasak olmadığını belirtiyor. Batı hukuk sistemlerinde yasaklanmış olan şeyin, "yıkıcı eylemlere çağırma, ya da suça kışkırtma niteliğindeki ajitasyonlar olduğunu belirtiyor. Yazar, Batı doktrininde "fikir suçu" olmayıp, "siyasi fikir suçu" kavramının kullanıldığını, bundan da yıkıcı eylemlere çağırmanın, demokratik yöntemlerin cebir yoluyla reddedilmesinin anlaşıldığını belirtiyor.

Türk Ceza Kanununda cebir kullanarak anayasal düzeni yıkmaya yönelmek 146., 168., 169. ve 171. maddelerle, böylesi fiilleri övmek ise 172. madde ile cezalandırıldıklarına göre, 141 ve 142. maddelerin "fikir suçlu"larını cezalandırmaktan, cebir kullanılmasına karşı olan muhalefetin ezilmesinden başka bir işlev gördüğünü kimse iddia edemez.

Aynı görüşü dile getiren Prof. Dr. Çetin Özek "141-142" adlı kitabında şöyle demektedir: "Cebir unsuru olmayınca, maddeler gerçekte demokratik biçimde iktidara gelmeyi ve

kendi görüşüne göre bir düzen yaratmayı amaç bilen sol hareketi yasaklaşım olmaktadır. Bu nedenledir ki, düşüncenin düzene aykırılığı suç sayıldığı gibi, düzene aykırı bir politik düşüncenin politik bir biçimde örgütlenmesi ve iktidarı tüm demokratik usüller içinde ele geçirme çabaları da yasaklanmaktadır... Batı demokrasilerinde marksist sosyalizmin de demokratik usüller içinde işbaşına gelebileceği bilimsel gerçeklere uygun olarak kabul edilir..." (Çetin Özek, "141-142", Ararat Yayınevi, İstanbul, 1968, sayfa 173-174)

Batıda böyle bir uygulama var mı?

Türkiyede "demokrasiye geçildi" denmesine rağmen, 141 ve 142. maddelerin varlıklarını sürdürmesi ve yalnızca komünistlere karşı değil, devlet otoritesinin hoşuna gitmeyen görüşleri savunan bilim adamları ve sanatçılara karşı da kullanılması, çağdışı bir durumdur.

Bu çağdışılığın farkında olan Türk yetkilileri, zaman zaman bu totaliter anlayışlarını, insan hakları belgelerinin kısıtlayıcı hükümlerine ve Avrupada bir zamanlar gündeme gelmiş olan bazı uygulamalara dayandırmaya çalışıyorlar.

örneğin söz konusu bu yasaların halâ İtalyan Ceza Yasasında varlıklarını sürdürdüklerini söylüyorlar. Evet; adı geçen yasa maddeleri İtalyan Ceza Yasasında halâ vardır. Ama Mussolini'nin devrilmesinden sonra İtalya'da söz konusu 270 ve 272. maddelerin sosyal muhalefete karşı kullanılması şeklindeki totaliter devlet uygulamasına son verildiği, çoğulculuk ilkesinin tümüyle uygulanmaya sokulduğunu ve burada marksist partilere yönelik bir ayırım getirilmediği gözardı edilmek isteniyor.

141 ve 142. maddelerin savunucuları, Federal Almanyayı örnek göstererek, "komünist partisinin bir dönem yasaklanması"nın normal olduğunu ve insan haklarıyla da çelişmediği görüşünü savunuyorlar. Bu verilen örnek iki açıdan yanlıştır. Birincisi, Almanya Komünist Partisi (KPD), bir kanun maddesiyle değil, anayasa mahkemesinin bir kararı ile ("anayasa düşmanı" bir örgüt ilan edilerek) yasaklandı. Ve bu yasaklama bütün komünist partileri için geçerli olan bir yasaklama değil, sadece belli bir komünist partisine, yani KPD'ye, karşı idi. Bunun içindir ki, herhangi bir kanun değişikliğine gerek duyulmaksızın, Alman Komünist Partisi (DKP), kurulabildi. İkincisi, anayasa mahkemesi verdiği kararda, bu davada, bir dünya görüşü olarak marksizm-leninizmin yargılanmasının söz konusu olmadığını bilhassa vurguladı. Bu, verilen kararda şöyle ifade edilmektedir:

"Bilimsel bir ideolojiyi kabul etmesi, suçlama olarak, KPD'ye yöneltilmemektedir. Bu mahkemenin amacı, marksist-leninist teoriyi 'bütünsel bir bilim' olarak anayasaya aykırı ilan etmek değildir. Anayasanın 5. maddesinin 3. fıkrasının belirlediği anlamda bir bilim olduğu sürece, bu bilim elbette serbesttir. Bu bilimi anlatmak, öğretmek, geliştirmek serbest olduğu gibi, aynı zamanda onu tartışmak ve onunla mücadele etmek de serbesttir. Bu bilim davamızın kapsamı dışındadır. Onun bilimsel doğruluğunun tesbiti, bir mahkemenin değerlendirmesine bağlanamaz." (KPD Prozeß, Dokumentarwerk, Hrsg. von Dr. Gerd Pfeiffer und Hans-Georg Strickert, Karlsruhe, 1956, S.614-615)

İspanya, Portekiz ve Yunanistanda faşist diktatörlükler yıkıldıktan sonra, bu ülkelerin ceza yasalarında ve

uygulamalarında değişiklikler yapılmış ve komünist partilerinin legal olarak kurulabilmeleri için koşullar yaratılmıştır.

Bütün bu örnekler, çoğulcu demokratik rejimi tam olarak gerçekleştirmenin temel koşulunun bütün politik görüşlere serbestçe örgütlenme özgürlüğünün tanınması olduğunu kanıtlıyor.

141 ve 142. maddelerin yandaşları, çoğulcu demokratik rejimle bağdaşmayan tutumlarını haklı gösterebilmek için çoğu zaman, uluslararası anlaşmaların "bu özgürlükler temel insan haklarını ortadan kaldırmak için kullanılamaz" ilkesine dayanmaya çalışıyorlar. Bilindiği gibi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, böyle bir hükme yer vermektedir (madde 30). Bunun öne sürülmesi ancak, insan hakları sözleşmesinin içeriğini bilmeyenleri yanıltabilir. Bu sınırlamaları, düşünce özgürlüğüne, kolektif düşünce açıklama yöntemi olan örgütlenme özgürlüğüne, ve düşüncenin yayılmasına konulmuş kısıtlamalar olarak göstermek doğru değildir.

Adı geçen belgelerde belgelerde (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, madde 30 ve Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu, madde 17) yıkıcı "faaliyet"ten, "eylem"den bahsedilmektedir.

Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163. maddeleri, Türkiye'nin de imzaladığı uluslararası belgelerin özüyle çelişmektedir. Bu maddeler "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"nin 18, 19 ve 20.; "Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu"nun 9, 10 ve 11.; "Helsinki Sonuç Belgesi"nin I. Bölümünün yedi ilkesiyle çelişmektedir.

Batı Avrupalı hukukçular bu konuda ne diyorlar?

Türkiyede bir çok aydın, yazar, gazeteci, sanatçı, yayıncı, doktor, avukat, sendikacı ve politikacının yargınladığı ve senelerce hapis cezalarına çarptırıldığı, Türk Ceza Kanununun söz konusu maddeleri ve Türkiye'nin durumu hakkında, Danimarkalı profesör Erik Siesby şunları söylüyor:

"Bu kişilerin mahkumiyetlerine yol açan eylemler zor kullanımı veya Batı Avrupada bilinen adi suçlar değil de politik görüşlerin veya dini inançların ifadesi, veya bu tür görüşler ya da inançlar doğrultusunda çalışan örgütlerin kurulması. Bu eylemlerin cezalandırılması İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. ve Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunun 10. maddelerinin çiğnenmesi anlamına gelir."

İsveç sosyaldemokrat partisi milletvekili, Hans Gören Franck, Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163. maddeleri hakkında şunları yazıyor:

"Yukarıda adı geçen maddeler günümüzde Türkiyede özellikle zorbalığa başvurmayan muhalefeti cezalandırmak için kullanılıyor. Bir çok mahkeme ve yüksek mahkeme kararları bu maddelerin uygulanışının fikir açıklama, örgütlenme ve inanç özgürlüklerini çiğnediğini ve dolayısıyla bu maddelerin Türkiye'nin de imzalamış olduğu Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunun 9,10 ve 11. maddeleriyle çeliştiğini gösteriyor."

Eğer Türkiye uluslararası planda üslendiği yükümlülükleri yerine getiren ve bu nedenle de saygınlık gören bir ülke olmak istiyorsa, bir çok aydın tarafından "Türkiye'nin ayıbı" olarak nitelendirilen 141 ve 142. maddeler kaldırılmalıdır.

Böyle bir adım, anayasanın 15. ve 90. maddeleri ile de uyum içindedir. Anayasanın 90. maddesinin son fıkrasında şöyle deniliyor: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir."

Komünistlerin ve demokratların suçlu ilan edilmeleri: Bin yıllık hapis cezaları

TIP genel sekreteri Dr. Nihat Sargın ile TKP genel sekreteri Haydar Kutlu Türkiye Birleşik Komünist Partisini yasal olarak Türkiyede kurmak için girişimde bulunmak üzere Türkiyeye döndükleri zaman, 1980 öncesindeki terör ortamında aşırı sağcılar tarafından ağır yaralanarak sakat bırakılan Türkiyenin ünlü hukukçu ve aydınlarından Server Tanilli, Kutlu ve Sargına hitaben yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

"Türkiyeye gidişinizi pek yerinde bir davranış olarak karşıladığımı söylemeliyim. Kararınız gerçekten tarihsel bir anlam taşıyor... Size reva görülecek işlemler, Türkiyede nasıl çağdışı bir rejimin yürürlükte olduğunu uygar dünyaya bir kez daha ilan etme fırsatını bize verecektir, ki bu bile, demokrasi davasında pek büyük bir hizmet olacaktır." (Türkiye Postası, 20.11.1987)

Server Tanilli, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı tarafından "Uygarlık Tarihi" başlıklı ders notları nedeniyle Türk Ceza Kanununun 141/6, 142/1-5 ve 6. fıkraları nedeniyle mahkemeye verilmiş, hakkında hazırlanan 3.11.1975 tarihli iddianamede, Tanilli, ünlü şair Pablo Neruda'yı "siyasi inançlarından taviz vermeyen yiğit tavırlı bir kişi" olarak nitelendirmesi nedeniyle hapse atmaya kalkışılmıştı. Açılan dava, kamuoyunda büyük tepkilere yol açmış, ülkenin en seçkin 774 aydını, bilim adamı ve demokratik kitle örgütü temsilcisi 21.3.1976'da Cumhuriyet gazetesinde yayınladıkları bir bildiriyle, "bu bilimsel eseri kendi eserimizcesine imzalamayı, demokrasinin, düşünce ve bilim özgürlüklerinin ve akademik özgürlüklerin savunulması adına görev biliriz" demişlerdi. Dava daha sonra sivil mahkemeye intikal ettirilmiş, 31.3.1978'de beraatle sonuçlanmıştır.

Aynı şekilde, 12.3.1971 darbesinden sonra bir başka hukukçu, anayasa profesörü Mümtaz Soysal, "Anayasaya Giriş" adlı eseri nedeniyle yargılanmış, kendi Türkiyede uygulanmakta olan, bilinen yöntemlerle sorgulanmış, ancak bu dönem sona erip yeniden kısıtlı demokrasiye geçildiğinde hakkındaki dava düşmüştür.

Senelerden beri çevirmenler, haklarında komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle dava açılacağını hesaplamak zorundadırlar. Bir kitabın çevirisinin cezası 7,5 yıl hapis olabilir. Örneğin tanınmış çevirmen Muzaffer Erdost için, sadece 1974 yılında 37 sene hapis cezası istendi. Bugün haklarında toplam 100-200 yıla kadar hapis cezası istenilen redaktörler vardır. Çağdaş Gazeteciler Derneği başkanı Ahmet Abakay, Aralık 1987 tarihinde yaptığı açıklamada sadece Çanakkale Cezaevinde yedi yıldır hapis yatan ve 141 ve 142. maddelerden yargılanan 12 gazetecinin bulunduğunu ve 3-5 satırlık bir yazının bedelinin 5 yıl hapisten başladığını söyledi.

1980 askeri darbesinden sonra, 4 günlük gazete ve 20 derginin yazı işleri sorumluları ve buralarda çalışan toplam 50 yazar ve gazeteci hakkında 404 dava açıldı. Beş kişi de kitap yayınlamaktan hüküm giydi. Bu arada adı geçen 50 kişiden, 32'si hakkında kesinleşen cezaların toplamı 2500 (ikibinbeşyüz!) yılı bulmaktadır. Bunun üçte birini, yani

Erdost için, sadece 1974 yılında 37 sene hapis cezası istendi. Bugün haklarında toplam 100-200 yıla kadar hapis cezası istenilen redaktörler vardır. Çağdaş Gazeteciler Derneği başkanı Ahmet Abakay, Aralık 1987 tarihinde yaptığı açıklamada sadece Canakkale Cezaevinde yedi yıldır hapis yatan ve 141 ve 142. maddelerden yargılanan 12 gazetecinin bulunduğunu ve 3-5 satırlık bir yazının bedelinin 5 yıl hapisten başladığını söyledi.

1980 askeri darbesinden sonra, 4 günlük gazete ve 20 derginin yazı işleri sorumluları ve buralarda çalışan toplam 50 yazar ve gazeteci hakkında 404 dava açıldı. Beş kişi de kitap yayınlamaktan hüküm giydi. Bu arada adı geçen 50 kişiden, 32'si hakkında kesinleşen cezaların toplamı 2500 (ikibinbeşyüz!) yılı bulmaktadır. Bunun üçte birini, yani 750 yıl, "Halkın Kurtuluşu" dergisi yazı işleri sorumlusu Veli Yılmaz ve aynı dergi çalışanlarından Osman Taş (600 yıl), Mustafa Yıldırım Türk (155 yıl) ceza almışlardır.

Burada sözkonusu olan cezaların, Türk Ceza Kanununun 142. maddesine göre ve sadece dergide çıkan yazılar için verildiğinin altını tekrar çizmek gerekmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra 141 ve 142. maddeler, Türkiye İşçi Partisi (TİP), Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) ve Türkiye İşçi- Köylü Partisi (TİKP) gibi gerek program ve tüzüklerinde, gerekse pratik çalışmalarında cebir unsuru bulunmayan partilere karşı yoğun olarak kullanıldı. Haklarında "terörizm" ile ilgili tek bir delil bulunmayan bütün bu partilerin yönetici ve üyeleri, farklı bir ideolojiyi savunmak ve bu görüşleri yaymak için örgütlenmek ile suçlanarak, 18 yıla varan cezalara çarptırıldılar.

Ancak 141 ve 142. maddeler, yalnızca siyasi partilere karşı değil, devlet yönetimi tarafından "uygun görülmeyen" görüşleri savunan herkese karşı da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Dünya barışını savunan Türkiye Barış Derneği'ne ve emekçilerin sosyal haklarını savunan DISK'e karşı açılan davalar buna örnek olarak verilebilir.

Barış Derneği Başkanı emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem ve aynı derneğin yönetim kurulu üyesi Reha İsvan, Türk Ceza Kanununun 141. maddesine dayanılarak, 8'er yıl cezaya çarptırıldılar. (Halâ kesinleşmeyen bu ceza yüzünden her ikisi de daha bir çok tanınmış barışçı ile birlikte üçbuçuk yıl hapiste kaldılar.

Askeri mahkemede görülen bu davada, savcı şöyle diyordu: Sanıklar barıştan yanalar. Silahsızlanmayı savunuyorlar. Komünistler de barıştan yanalar ve silahsızlanmayı istiyorlar. O halde sanıklar komünizme hizmet ediyorlar.

Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinin mantığına göre, kısa süre önce Avrupadaki tüm atom silahlarının sökülmesini isteyen, SPD'nin silahsızlanma uzmanı von Bülow, 12 yıl ağır hapis cezasına mahkum edilmelidir. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları genel sekreteri Vardelven ise bir delegasyonla ABD'ye gidip Senato'dan orta menzilli atom roketleriyle ilgili anlaşmayı (INF) onaylamasını talep ettiği için, DISK yöneticileri gibi, yurt dışında da silahsızlanmayı savunduğu gerekçesiyle, idam cezası talebi ile yargılanmalıydı.

İlk bakışta, Türk mahkemelerinin bu kararları çılgınlık gibi gelebilir. Ama bu ölçsüzlüğün kökleri Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinde aranmalıdır. Politik görüşler "suç"

olarak damgalandığı an, düşüncenin yargılanmasına kapı açıldı demektir. Ondan sonra hangi düşüncenin koğuşturulacağı, o anki iktidarın keyfine kalmıştır. İhtiyaca göre yorumlayarak, her türlü muhalif görüşü "suç" olarak damgalamak mümkündür.

Tüm bunlar komünist harekte üzerindeki yasağın sürmesinin sonuçlarıdır. Bu koşullarda, temel insan haklarını kullanmak ve kendi düşüncesini açıklamak büyük cesaret isteyen bir iş haline geliyor. İnsanın kendi düşüncesini açıklamasının bile cesaret işi olduğu bir devlet düzenine demokrasi denilemez.

Siyasal hayata giydirilen çelik yelek

Türk yetkilileri, 12 Eylül 1980'den bu yana olan değişmelere işaret ederek, Avrupa kamuoyu temsilcilerine "önemli ilerlemelerden" bahsediyorlar. Dış görünüşü itibariyle çoğulcu parlamentarizmi andıran bu durum kimseyi yanıltmamalıdır.

Siyasi partiler demokrasilerin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bir kaç örnekle bu konuya değinelim. Anayasanın, siyasi partilerle ilgili yasaklayıcı hükümlerine ilaveten konulan Siyasi Partiler Yasasındaki yasaklar, çoğulcu parlamenter düzene giydirilmiş bir çelik yelek niteliği taşımaktadır.

Örneğin Siyasi Partiler Yasasının 5. maddesi, Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerine dayanmaktadır. Siyasi Partiler Yasasının (SPY) 14. maddesi ile, parti kongrelerinin toplumsal yaşama ilişkin konularda somut kararlar almaları yasaklanmıştır. Aynı kanunun 91. maddesiyle, partilerin kadınlar kolu, gençlik kolu, vakıf ve dernek kurmaları, 92. madde ile ise partilerin, diğer toplumsal örgütlerle bağ kurmaları yasaklanmaktadır. Siyasi partilerin 12 Eylül 1980 askeri darbesini ve darbeyi yapan beş generalden oluşan "Milli Güvenlik Konseyi"nin karar ve uygulamalarını eleştirmesini yasaklayan 97. madde çok ilginçtir. Aynı şekilde yasa, nüfusun % 50'den fazlasını köylülerin oluşturmasına rağmen, köylerde parti örgütleri kurulmasını yasaklamaktadır.

Tüm siyasal partilere giydirilen bu çelik yelek komünist partisi için daha acımasızdır. Çünkü aynı yasanın 96. maddesi "komünist" adı taşıyan bir partinin kurulmasını yasaklamaktadır.

Anayasa ve temel haklar

TİP genel sekreteri Dr. Nihat Sargın ile TKP genel sekreteri Haydar Kutlunun ülkeye döndükleri gün, 16 Kasım 1987'de cumhurbaşkanı Evren Muğlada yaptığı konuşmada şöyle diyordu: "Türkiye Komünist Partisinin kurulmasına müsait değildir. Komünist parti, faşist parti veya dine dayalı bir şeriat partisi kurulması mümkün değildir. Çünkü, Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163. maddeleri vardır. Bu maddelerin kalkması için anayasanın değişmesi lazımdır. Anayasanın 14. maddesi var. Bu madde kaldığı sürece hiç bir şey yapılamaz. Bunu böyle bilirsiniz. (18 Kasım 1987, Milliyet Avrupa baskısı)

Şu anki anayasa 12 Eylül 1980'de darbeyi yapan beş generalin emirlerine uygun olarak hazırladı. 7 Kasım 1982'de "hayır" demenin yasaklandığı ve diyenlerin cezalandırıldığı bir ortamda yapılan "halk oylaması" ile yürürlüğe sokulan anayasanın, Evren'in işaret ettiği 14. maddesinde şöyle denmektedir:

"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamaz."

Bu genel sınırlama temel hakların fiilen ortadan kaldırılması anlamına geliyor. İnsan hakları ile ilgili uluslararası belgelerde rastlanan kısıtlama ("temel haklar bu hakların ortadan kaldırılması için kullanılamaz") anayasada bir çok ekleme ile ağırlaştırılmıştır. Çok esnek ve belirsiz kavramlarla istendiğinde her türlü davranışı kapsamına alacak gibi ifade edilmiştir. Örneğin, "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak" veya "dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak" veya "sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü sağlamak ne demektir? Bu ifade biçimiyle, Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinin anayasa hükme haline geldiğini görüyoruz. Böylece düşünceyi ve düşünceyi açıklamayı suç kabul eden hukuk zihniyeti anayasaya girmiştir.

Dahası, bu 14. madde anayasanın 87. maddesiyle tamamlanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 141 ve 142. maddelerden hüküm giyenlere af çıkarması yasaklanmaktadır.

Anayasanın görevi düşünce ve fikirleri sınırlamak mıdır? Batı Avrupa ülkeleri anayasalarında benzer hükümlere rastlamak mümkün değildir. Eğer anayasa, belli düşüncelerin açıklanmasını ta baştan yasaklıyorsa, buna demokrasi denemez. Türkiyenin durumu insana ister istemez Mussolini'nin "kişi devlet içinde ve devletin egemenliğinin, otoritesinin bir sujesi olarak, devletin istediği gibi düşünmek ve davranmak zorundadır" diyen 24 Mart 1924 tarihli konuşmasını hatırlatıyor.

Düşünce özgürlüğü ve kolektif düşünce açıklama yolu olan örgütlenme, devletin saptadığı düşünceleri savunma ve yayma özgürlüğü olarak ele alınsaydı, bunların anayasa ile güvence altına alınmasına gerek kalır mıydı? Düşünce özgürlüğü ancak anayasada ifadesini bulan düşüncelerin dışında kalanlar için olursa bir anlam kazanır. Yoksa, sadece anayasada ifadesini bulan resmi düşüncenin beğenilmesi ve savunulması için, anayasaya düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin hükümler konmasının bir anlamı yoktur.

Türkiyede, devlet yetkililerinin hoşuna gitmeyen ya da çıkarlarına dokunan her türlü fikir, anayasanın "devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü" ilkesine ters düştüğü gerekçesiyle Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerine göre cezalandırılmaktadır.

Batı Avrupa ülkelerinde durum nedir? İtalya örneğini alalım. İtalyan anayasasının birinci maddesi "İtalya, çalışma esasları üzerine kurulmuş demokratik bir cumhuriyettir" demektedir. Eğer İtalya'da devletin koyduğu sınırlar dışında düşünmek yasaklanmış olsaydı, ekonomik liberalizmin "anti-sosyal karakterlidir" denilerek yasaklanması gerekirdi. Aynı şekilde, Federal Almanya Cumhuriyetinde, merkeziyetçi bir devlet yapısını savunan herkes anayasanın "Federal Almanya sosyal ve demokratik bir federal devlettir" hükmüne ters düştüğü için hapse atılması veya merkeziyetçiliği kabul eden

Fransa'da federativ sistemi savunanların cezalandırılması gerekirdi.

Öte yandan 1982 anayasasının 14. maddesindeki kısıtlamalar, Avrupa Topluluğunun 1950 tarihli Roma Sözleşmesinin 17. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonunun 15. maddesi ile de çelişmektedir.

Bu özellikleri ile 1982 anayasası, temel hak ve özgürlükleri düzenlemekten çok, bunları kısıtlayıcı ve giderek yasaklayıcı nitelik taşımaktadır.

Bu durumda, normal politik gelişme sürecinde, uzlaşmalarla ya da yasa değişiklikleriyle çözülebilecek konuların önünü tıkayan hukukun alanına girmeyen konuları kendine iş edinen 1982 anayasası Türkiyede sorun yaratan ve istikrarsızlığa yol açan bir rol oynamaktadır. Bununla "güdümlü bir demokrasi", "ikinci sınıf demokrasi" kuruluşu kalıcı kılınmaktadır.

Resmi sözcüler sık sık adı geçen hükümleri değiştirmenin mümkün olmadığını söylemektedirler. Oysa pratik bize tüm bu iddialara rağmen, 1982 anayasasının da değişebileceğini göstermektedir. Örneğin 17 Mayıs 1987 tarihinde, 1980 öncesindeki politikacılara, aktif siyaset yasağı getiren anayasanın geçici 4. maddesi değiştirildi. Aynı şekilde, anayasa değişikliği için 1982 anayasasında üçte iki olarak belirlenen çoğunluk, beşte üç olarak değiştirildi. Seçmen yaşı 21'den 19'a indirilip, Büyük Millet Meclisindeki milletvekili sayısı 400'den 450'ye çıkarıldı.

1982 anayasasının bir çok maddesi değiştirildiğine göre 14. ve 87. maddelerle birlikte komünist harekete yasak koyan diğer maddelerin de değiştirilmesi pek ala mümkündür.

"ikinci sınıf demokrasi"

Bugün Türk yetkilileri ve hepsinden önemlisi cumhurbaşkanı Evren ve başbakan Özal Mussolini'nin fikirlerine uygun olarak getirilen yasakları, günümüz Türkiyesinde sürdürmeyi nasıl gerekçelendiriyorlar? Bu çağdışı durumu nasıl haklı göstermeye çalışıyorlar?

Bu güçler komünist hareket üzerindeki yasağı "Jeopolitik durumumuz müsait değildir" diyerek savunmaya çalışıyorlar. Bununla, Türkiyenin sosyalist ülkelerle komşu olması kastediliyor. Oysa ki Türkiye dünya üzerinde sosyalist bir ülke ile komşu olduğu halde, farklı bir toplumsal düzene sahip olan tek ülke değildir. Eğer sosyalist ülkelerle komşu olmak, komünist hareketin yasaklanması için gerekçe olsaydı, bugün sosyalist ülkelerle komşu olan Federal Almanya'da, İsveç'te, Norveç'te, Finlandiya'da, Avusturya'da, İtalya'da ve Yunanistan'da komünist partilerinin yasak olmaları gerekirdi. Oysa ki demokrasi ile yönetilen hiç bir ülkede böylesi bir uygulama yoktur.

Komünist hareket üzerindeki yasağı savunanlar, komünist partisinin serbest olmasının "gelişme düzeyimize uygun olmadığını" vurgulamaktadırlar. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda tek partili bir rejim mevcuttu. Ekonomik ve sosyal gelişmeler 1946 yılında çok partili rejime geçmeyi zorunlu kıldı. Ancak bu güdümlü bir geçiş oldu. Sol hareket yine yasaktı. O zamandan günümüze Türkiye belirli bir gelişme göstermesine rağmen, ülkenin gelişmesinde büyük rol oynayan emekçi kesimlerin düşünce ve serbestçe örgütlenme özgürlüklerini yasaklayan anlayışın devamında ısrar eden

yaklaşım, toplumsal gelişmeyi engelleyen en önemli etkidir.

Komünist hareket üzerindeki yasağı savunanlar, "halkımızın olgunluk düzeyi buna uygun değildir, halkımız buna alışkın değildir" savını öne sürmektedirler. Türk Ceza Kanununda 141 ve 142. maddeler ile 1982 anayasasındaki 14. ve 87. maddeler varlıklarını korudukları sürece, halk farklı fikirleri özgürce tartışma kültürünü nasıl kazanacak? Düşüncelerin özgürce açıklanmasını ve bu amaçla örgütlenmenin kaba kuvvetle, zorbalıkla yasaklandığı bir toplumda, farklı düşüncelerin uygar koşullarda tartışılması ve fikirlerin özgürce yarışması nasıl gerçekleşebilir?

"Komünist partisi kurulursa, faşist partiye de mücadele edilir" denilmektedir. Oysa neo-faşist, ırkçı hareketin başbuğu olarak bilinen Alpaslan Türkeş, bugün legal olarak faaliyet gösteren "Milliyetçi Çalışma Partisi"nin genel başkanlığını yapmaktadır. *Sendikacı Kemal Türklerin öldürülmesi için "vur" emrini veren bu kişi dünyada ve ülkemizde şiddet uygulanmasını sona erdirmeyi programına alan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin (TBKP) yöneticileri Kutlu ve Sargının Türkiyeye dönüşleri konusunda şöyle diyor: "Türkiyede komünistlere yer yoktur!" (Hürriyet, 20 Kasım 1987)*

"Komünist partisi kurulursa, şeriatçı partiler de kurulur", yasakların devamından yana olan çevrelerin sık sık kullandığı bir başka demagojidir. Müslümanların belirli bir kesiminin görüşlerini yansıtan Zaman adlı gazetenin yazarlarından Ali Bulaç, Yeni Gündem dergisinin 15-21 Kasım 1987 tarihli sayısında, bu iddialara şöyle yanıt veriyor: "Komünist partisinin kurulmasının, şeriatçı hareketi güçlendireceği savı, sağcılara aittir. Müslüman kesimler 163. madde ile birlikte 141 ve 142. maddelerin de kaldırılmasından rahatsızlık duymamaktadır."

Gerçekten de Evren'in "şeriatçılık" olarak nitelendirdiği gelişmeler tam da 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, yani demokratik özgürlüklerin kısıtlanmasıyla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde eşi görülmedik bir hızla arttı. Türk Ceza Kanunundaki "şeriatçılığı" yasaklayan 163. madde ise, bu kesimlere karşı değil, her nedense İslâmın güncel bir yorumunu yapan, politik özgürlükleri ve barışı savunan İslâmî politik akıma karşı uygulanıyor. Kaldı ki, demokrasilerde şiddete başvurmamak koşuluyla, her düşünce özgürce savunulabilmelidir. Eğer komünist hareketin yasaklanmasından yana olanlar, şeriat düzenine gerçekten karşı iseler, bu görüşlerle de demokratik bir platformda siyasi mücadele vermeyi öğrenmek zorundadırlar. Bunu hazmedemeyen mantık geçerli olsaydı, "Engizisyon uygulamalarını geri getirir" diye Avrupadaki Hıristiyan partilerin de yasaklanması gerekirdi.

Türkiye ve Avrupa kamuoyunu "İran örneği" ile korkutmaya çalışanlar şunu unutuyorlar: Eğer İranda Şah despotizmi, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü, temel hak ve özgürlükleri onlarca yıl boyunca zorbalıkla yok etmiş olmasaydı, ortaya bir "İran örneği" çıkabilir miydi? Bu durumda yasakları savunanların başka sebeplerinin olması gerekir.

19 Kasım 1987 günkü Hürriyet gazetesinde, imzasız yayınlanan bir haber-yorumda, şöyle deniyordu: "Cumhurbaşkanı Kenan Evren, neden tam iki liderin geldiği gün sert bir açıklama yapma ihtiyacı duymuştur? Yoksa cumhurbaşkanı ordu içinden kendisine iletilen bazı endişeleri mi dile getirmektedir?"

Aynı gazetenin aynı sayısında Ahmet Altan imzalı bir yazıda ise şunlar belirtilmekteydi: "Bütün Türk vatandaşları, kendilerini bildi bileli bir şeylerden korkar. Memleketin batmasından korkarız... Ve biriler bu tehlikeyi önlemek için görev başına koşup, bu işten parsa topluyorlar. Bu kadar korktuğumuz yeter. Korkmaktan yorulduk artık."

Komünist hareket üzerindeki yasağın yıllar boyu Türkiye'de hangi amaçlar için kullanıldığını şair-yazar Melih Cevdet Anday, 6 Kasım 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "Türkiye Birleşik Komünist Partisi Üzerine" başlıklı yazısında şöyle dile getiriyor:

"Türkiye'de görünen ve görünmeyen iktidarlar, bir komünist partisinin yasal olarak kurulmasını umursamazlar, umursamamışlardır; onların önem verdiği ve hep kullandığı 'komünizm' sözcüğüdür ve yasal bir komünist parti kurulduğunda, bu görünen ya da görünmeyen iktidarlar, halkın gözünü korkutmak için her beğenmediği düşünceye, her beğenmediği eyleme 'komünistlik' damgasını vuramayacaktır, komünist hep 'gizli' sanılsın isteyecektir... Yasal bir komünist parti kurulduğunda, bu korkutmacalar işlemeyecektir, çünkü 'komünizm' sözcüğü yasal olacaktır! TBKP adına konuşurken sayın Kutlu'nun söylediklerini okudunuzsa, görmüşsünüzdür ki, TBKP demokrasiye bağlıdır (nerden bileyim diyemezsiniz, çünkü bu kuşkuyu öteki partilerimiz için de göstermeniz gerekir), seçimle gelip seçimle gitmek ilkesini benimsemiştir; ceza yasamızda gerekli değişiklikler yapılır da yasal komünist parti kurulursa, bizdeki görünen ve görünmeyen iktidarlar, bu durumda hangi 'gizli'yi karşısına alıp da halkı korkutacaktır? Bu açıdan bakıldığında, yasal komünist partilerin kurulmasına engel olunan ülkelerde düşün özgürlüğünün neden bir türlü oluşmadığı, yerleşmediği açıklık kazanır."

Bu böyle olduğu için, 19 Kasım 1987 günü Cumhuriyet gazetesindeki yazısında, Ergun Balcı, "Günümüzde, siyasi yelpazede komünist partisinin yer almadığı bir demokrasi tam demokrasi değildir" demektedir. Ve böyle olduğu içindir ki aynı günkü Cumhuriyette Mehmet Ali Aybar, haklı olarak, "komünist partisinin yasak olduğu bir ülkede demokrasi yoktur" demektedir.

Demokratik istikrarın garanti altına alınması konusunda, TBKP Program Taslağında şöyle deniyor:

"Ülkemizde demokratik bir rejimin kurulması, demokratik bir gelişmenin güvence altına alınması, içinde bulunduğumuz dönemin başlıca sorunudur."

Bu saptama Türkiye'de sadece marksistler tarafından değil, diğer politik güçler tarafından da, örneğin askeri darbelerle iki kez hükümetten uzaklaştırılan eski başbakanlardan Süleyman Demirel tarafından da paylaşılmaktadır.

Demokratik rejimin Avrupada eşi görülmedik uygulamalarla kesintiye uğratılmasının önü nasıl alınabilir? Demokratik istikrar nasıl sağlanır? Bu soruya Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Hasan Cemal 22 Kasım 1987 günü yazısında şu cevabı veriyor:

"İstikrarın güvencesi demokraside aranmalıdır... Demokrasinin kendisi değil, onu ikinci sınıflığa mahkum eden yasalardır 'destabilizasyona' meraklı olanların işine

gelen."

TBKP Program Taslağına göre, Türkiyede demokrasinin darbeler yoluyla kesintiye uğramasının engellenmesinin bir tek yolu vardır: Gerçekten çok partili bir rejime geçilmesi ve Türkiyede artık sivil iktidarın (TBKP Program Taslağında bu parlamento olarak görülüyor) politik sistemin en üst organı olması.

Komünist hareketin legalitesinin burada bir garantör işlevi göreceği açıktır. Çünkü komünist hareket Türkiyede tümüyle totaliter devlet anlayışına dayanılarak yasaklanmıştır. Farklı düşüncelerin açıklanmasının ve kişilerin belli bir çerçeve dışında düşünmelerinin yasaklanması suretiyle demokratik bir rejimin ölçütü olan pluralizm reddedilmektedir. Pluralizmin reddi ise Türkiyenin yakın tarihinin kanıtladığı gibi, seçimle işbaşına gelen hükümetlerin askeri darbelerle işbaşından uzaklaştırılmasına olanak vermekte, bu da Türkiyede demokratik istikrarın bir türlü oluşmaması sonucunu getirmektedir. O nedenle, komünist hareketin legalitesi, gerçek pluralist demokrasiye tam geçişi sağlayacağı gibi, pluralist demokrasinin işleyişindeki kesintilere (darbelere) karşı da bir garantör olacaktır.

TBKP Demokrasiyi Savunduğu İçin Kovuşturuluyor!

Önümüzdeki günlerde Ankarada başlayacak olan, TBKP yöneticileri Sargın ve Kutlu aleyhindeki davanın perde arkası budur.

Gün dergisinin Ocak 1988 sayısında avukat Mehmet Çıplağın belirttiği gibi, TBKP liderlerini hedef alan dava yalnızca politik açıdan değil, aynı zamanda hukuksal olarak da ilginç bir özelliğe sahiptir. Örneğin iki genel sekreterin "illegal çalışma"yla suçlanmaları nasıl gerekçelendirilecektir? Sargın ve Kutlu kendi özgür iradeleriyle Türkiyeye dönüp, yasal bir parti kurmak ve seçimlere katılmak istediklerini söylediler. "illegal çalışmak" isteyen insan böyle davranır mı? Üstelik, TBKP, ortaya koyduğu program taslağıyla Türkiyedeki çağdışı uygulamalara ve zorbalıklara, tekelci anlayışlara karşı çıktığını tüm açıklığıyla ortaya koymuş, politik açıdan ülkede özgürlük rüzgarı estirmeyi istediğini ilan etmiştir. Yoksa TBKP'nin legal olarak kurulmasını engellemek isteyenler, onu:

"insanlık dışı terörizmin, devlet terörünün ve her türlü terörizmin politik mücadele aracı olarak kullanılmasını mahkum eden yeni bir politik kültür, barış ve demokrasi mücadelesinin başarısı için gereklidir." (TBKP Program Tasarısı, S. 53)

dediği için mi yargılayacaklar? Veya TBKP'nin

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi kendisini öteki demokratik ve sol partilerden ayrıcalıklı görmez; ayrıcalıklı bir konum elde etmeye çalışmaz. Komünist partisi herhangi bir ayrıcalık iddiası ile değil, ayırd edici özelliklerine dayanarak barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme mücadelesine katkısını yapar." (TBKP Program Taslağı, S. 65)

tezini Türk Ceza Kanununun hangi maddesine göre suçlayacaklar?

Yakında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesini açıklayalı kırk yıl olacak. Bu

Komünist hareketin legalitesinin burada bir garantör işlevi göreceği açıktır. Çünkü komünist hareket Türkiyede tümüyle totaliter devlet anlayışına dayanılarak yasaklanmıştır. Farklı düşüncelerin açıklanmasının ve kişilerin belli bir çerçeve dışında düşünmelerinin yasaklanması suretiyle demokratik bir rejimin ölçütü olan pluralizm reddedilmektedir. Pluralizmin reddi ise Türkiyenin yakın tarihinin kanıtladığı gibi, seçimle işbaşına gelen hükümetlerin askeri darbelerle işbaşından uzaklaştırılmasına olanak vermekte, bu da Türkiyede demokratik istikrarın bir türlü oluşmaması sonucunu getirmektedir. O nedenle, komünist hareketin legalitesi, gerçek pluralist demokrasiye tam geçişi sağlayacağı gibi, pluralist demokrasinin işleyişindeki kesintilere (darbelere) karşı da bir garantör olacaktır.

TBKP Demokrasiyi Savunduğu İçin Kovuşturuluyor!

Önümüzdeki günlerde Ankarada başlayacak olan, TBKP yöneticileri Sargın ve Kutlu aleyhindeki davanın perde arkası budur.

Gün dergisinin Ocak 1988 sayısında avukat Mehmet Çıplağın belirttiği gibi, TBKP liderlerini hedef alan dava yalnızca politik açıdan değil, aynı zamanda hukuksal olarak da ilginç bir özelliğe sahiptir. Örneğin iki genel sekreterin "illegal çalışma"yla suçlanmaları nasıl gerekçelendirilecektir? Sargın ve Kutlu kendi özgür iradeleriyle Türkiyeye dönüp, yasal bir parti kurmak ve seçimlere katılmak istediklerini söylediler. "Illegal çalışmak" isteyen insan böyle davranır mı? Üstelik, TBKP, ortaya koyduğu program taslağıyla Türkiyedeki çağdışı uygulamalara ve zorbalıklara, tekelci anlayışlara karşı çıktığını tüm açıklığıyla ortaya koymuş, politik açıdan ülkede özgürlük rüzgarı estirmeyi istediğini ilan etmiştir. Yoksa TBKP'nin legal olarak kurulmasını engellemek isteyenler, onu:

"insanlık dışı terörizmin, devlet terörünün ve her türlü terörizmin politik mücadele aracı olarak kullanılmasını mahkum eden yeni bir politik kültür, barış ve demokrasi mücadelesinin başarısı için gereklidir." (TBKP Program Tasarısı, S. 53)

dediği için mi yargılayacaklar? Veya TBKP'nin

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi kendisini öteki demokratik ve sol partilerden ayrıcalıklı görmez; ayrıcalıklı bir konum elde etmeye çalışmaz. Komünist partisi herhangi bir ayrıcalık iddiası ile değil, ayırd edici özelliklerine dayanarak barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme mücadelesine katkısını yapar." (TBKP Program Taslağı, S. 65)

tezini Türk Ceza Kanununun hangi maddesine göre suçlayacaklar?

Yakında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesini açıklayalı kırk yıl olacak. Bu bildirgenin giriş bölümünde

"insanlık ailesinin tüm üyelerinin niteliğinde bulunan onurunu ve eşit ve ayrılmaz haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli ..."

olduğu belirtilmekte ve

"üye devletlerin, Birleşmiş Milletlerle işbirliği içinde, insan haklarının ve temel özgürlüklerin evrensel olarak saygı görüp gözetilmesini sağlamayı ..."

yükümlendikleri açıklanmaktadır.

Kutlu ve Sargın davası, Türkiyede insan haklarının özal Hükümeti tarafından açıkça çignendiğini gösterecektir. Ve bu, NATO ve Avrupa Konseyi üyesi, Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurusunda bulunan bir ülkede olmaktadır.

Batı Avrupa ülkeleri vatandaşları bu çelişkiyi gözardı etmemelidirler. İnsan haklarının çignenmesine göz mü yumulacak? Özgürlük ve demokrasi herkesin davasıdır! Bu ülkelere gölge düşürülmemelidir. Herkes kendisine şu soruyu sormalıdır.

Ya demokrasi, ya demagoji!

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI KFI
TÜSTAV